

УДК 799.315

DOI <https://doi.org/10.24195/olympicus/2025-4.9>**Мазін Василь Миколайович**

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0000-0001-5247-1507

Єлін Сергій Миколайович

президент Національної федерації стрілецького хортингу України,
студент-магістр
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0009-0009-1977-8342

Шило Олексій Миколайович

президент Міжнародної федерації військового хортингу України,
аспірант кафедри стрільби і технічних видів спорту
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
ORCID ID: 0009-0005-7967-1468

Корж Наталія Леонідівна

кандидатка наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри управління фізичною культурою та спортом
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-0328-200X

ВПЛИВ ОНОВЛЕНОЇ ПРОГРАМИ ЗІ СТРІЛЕЦЬКОГО ХОРТИНГУ НА УСПІШНІСТЬ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ ВПРАВ

Актуальність. Статтю присвячено вивченню проблеми національно-патріотичного виховання здобувачів середньої освіти в умовах воєнного часу сучасної України. Представлено нові форми, методи й засоби національно-патріотичного виховання, що базується на набутті учнями теоретичних знань та практичних базових навичок національної оборони й самозахисту на заняттях стрілецьким хортингом у позанавчальний час. У статті досліджено ефективність упровадження оновленої методики занять стрілецьким хортингом у позашкільну освітню практику як одного з доступних, безпечних і результативних засобів початкової загальновійськової підготовки молоді. **Мета** – дослідити вплив оновленої програми «Стрілецький хортинг» на організацію тренувального процесу юних спортсменів у виконанні контрольних вправ. **Методи:** визначення середнього арифметичного й помилки середнього; порівняння даних за тестом Вілкоксона; візуальний аналіз результатів дослідження через побудову box-plots. **Результати дослідження.** Емпірична база дослідження формувалася шляхом вимірювання результатів у трьох типових контрольних вправах: 1) стрільба з пневматичного пістолета; 2) стрільба з гвинтівки з повздовжньою ковзкою затвором; 3) стрільба з пневматичної напівавтоматичної гвинтівки.

За допомогою критерію Вілкоксона виявлено статистично значуще покращення виконання всіх трьох вправ наприкінці навчального року порівняно з початковими результатами ($p < 0,01$). Найбільше покращення спостерігалось у вправі з гвинтівкою з ковзкою затвором – що підтверджує високу ефективність навчального процесу саме для технічно складних дій, які вимагають координації та моторного контролю.

Отримані результати підтверджують доцільність упровадження стрілецького хортингу як ефективного інструменту у сфері національно-патріотичного виховання, що відповідає державним освітнім та оборонним пріоритетам України. Також відзначаємо, що стрілецький хортинг, як форма військово-патріотичної позашкільної освіти, має значний потенціал у підвищенні базової стрілецької підготовки учнівської молоді. Його впровадження можливе навіть у закладах з обмеженими ресурсами, оскільки він не потребує використання бойової зброї і базується на безпечному, проте реалістичному моделюванні стрілецьких ситуацій. Такий підхід сприяє формуванню відповідального ставлення до безпеки, підвищенню фізичної та психоемоційної витривалості та є важливим складником громадянської підготовки в умовах сучасних безпекових викликів.

Результати узгоджуються з низкою зарубіжних робіт, які підтверджують ефективність структурованого тренування та інтерактивного навчання в розвитку стрілецьких навичок і підготовці до екстремальних ситуацій.

Ключові слова: *стрілецький хортинг, військово-патріотичне виховання, початкова загальновійськова підготовка, контрольні вправи, позашкільна освіта.*

Вступ. В умовах сьогодення в Україні виникла гостра проблема щодо відсутності в учнівської молоді базових теоретичних знань та практичних навичок щодо особистої безпеки й захисту інших осіб в умовах надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу. Прогалини в освіті потребують як негайних та радикальних реформ в освітньому процесі, так і рішучих та рушійних кроків удосконалення у виховній роботі для особистісного, соціального й громадянського зростання учнівської молоді як майбутнього сильного потенціалу нашої країни. Забезпечення особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному й фізичному розвитку, у підготовці до активної професійної та громадської діяльності.

Ухвалення 22 травня 2024 року Верховною Радою України Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи початкової загальновійськової підготовки» актуалізувало питання формування в здобувачів освіти різних рівнів базових практичних умінь і навичок, необхідних для забезпечення особистої безпеки та захисту інших осіб в умовах надзвичайних ситуацій мирного й воєнного часу.

Дійовим інструментом виконання державних завдань є стрілецький хортинг, який через свою доступність та безпечність є одним з найефективніших засобів початкової загальновійськової підготовки та військово-патріотичного виховання учнівської молоді в освітніх закладах різного типу.

Сучасний хортинг передбачає високі вимоги до функціональних можливостей організму, до фізичних і психологічних якостей юних хортингістів. Вони в процесі тренувань поступово розвивають такі здібності й фізичні якості, як мислення, сила, швидкість та координація рухів, спеціальна витривалість, бійцівський характер, здатність миттєво орієнтуватися в постійно мінливих ситуаціях, вибір найбільш раціональних дій, швидкий перехід від одних дій до інших, що свідчить про високу рухливість нервових процесів тощо.

Аналіз наукових публікацій, присвячених прикладним видам стрілецького спорту [1; 2; 4; 5; 6] показав, що наявні підходи до використання стрілецьких практик з метою початкової загальновійськової підготовки в закладах освіти стикаються з кількома ключовими обмеженнями, серед яких: високі витрати (для проведення тренувань потрібне дороге обладнання, спеціально облаштовані стрільбища та кваліфіковані інструктори); обмежений доступ (багато закладів освіти, особливо в сільських або малозабезпечених регіонах, не мають технічних і фінансових можливостей організувати такі заняття); безпека (використання бойової зброї в освітньому контексті створює ризики для безпеки, що вимагає розробки альтернативних, безпечних підходів до підготовки).

Зазначені проблеми зумовлюють потребу створити такі практики й методики, які будуть: доступними (вимагатимуть мінімальних фінансових ресурсів для впровадження в освітніх закладах); безпечними (передбачатимуть використання тренувального обладнання, яке імітує реальні умови без загрози для здоров'я та життя учасників навчального процесу);

ефективними (розвиватимуть у молоді навички стрільби та самоконтролю, що відповідають сучасним стандартам військово-прикладної підготовки).

Національною федерацією стрілецького хортингу разом з методистами закладу позашкільної освіти Комунарського районного центру молоді та школярів, за підтримки кафедри Управління фізичною культурою та спортом НУ «Запорізька політехніка» розроблено програму занять стрілецьким хортингом для позашкільних та позакласних занять. Ця програма розрахована на 8 років, її особливістю є модульна структура [1].

Дослідження присвячено перевірці ефективності цієї програми.

Мета – дослідити вплив оновленої програми «Стрілецький хортинг» на організацію тренувального процесу юних спортсменів у виконанні контрольних вправ.

Методи дослідження. Для виявлення динаміки показників використано такі статистичні методи: визначення середнього арифметичного і помилки середнього, порівняння даних за тестом Вілкоксона, візуальний аналіз результатів дослідження через побудову box-plots.

Контингент дослідження налічував 30 учнів. Ураховуючи вікову різницю, усіх учасників було поділено на три вікові групи: 1 група – 10–12 років; 2 група – 13–15 років та 3 група – 16–17 років. Дослідження проведено на базі Комунарського центру молоді і школярів Запорізької обласної ради.

Усі учасники за станом здоров'я відповідають основній групі та за власним бажанням взяли участь у дослідженні. Ураховуючи, що хлопці та дівчата не відповідають повнолітньому віку, їх участь у дослідженні відбувалася за письмової згоди їхніх батьків та опікунів. Використана в дослідженні зброя дозволена для використання дітьми, підлітками та юнаками. Заняття проходили з дотриманням безпекових, гігієнічних, педагогічних і санітарних норм. Учасники дослідження протягом року регулярно займалися за Навчальною програмою з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку «Стрілецький хортинг» (2023) відповідно до своєї вікової категорії.

Збір емпіричних даних відбувався двічі – на початку та наприкінці навчального року. Обробка отриманих результатів дала змогу визначити динаміку результатів у трьох контрольних вправах.

У процесі проведення зазначених занять тренери-викладачі хортингу підкреслюють надзвичайну роль позитивних особистісних якостей своїх учнів, поглиблюючи тим самим патріотичне виховання та формування позитивного особистого образу в дітей та юнаків як громадян держави Україна. У цьому надзвичайно яскравий приклад героїки, сили духу, самоорганізованості подає українське козацтво. Козацька доба виплекала й подарувала Україні та світові нову ефективну багаторівневу систему загального й військово-патріотичного виховання.

Результати дослідження. Підкреслюючи актуальність обраного напрямку, маємо внести роз'яснення та різницю бойових мистецтв, які мають чітку прив'язаність до країн їх походження: Японія – карате, Китай – кунг-фу, Корея – таеквон-до, Україна – хортинг, хортинг-фехтування, військовий хортинг, бойовий хортинг та стрілецький хортинг.

Хортинг – повноконтактне комплексне єдиноборство з універсальним набором ударів та прийомів, максимально наближене до змішаних єдиноборств ММА (Mixed Martial Arts) [1; 2; 4–6].

Стрілецький хортинг – це сучасний вид українського бойового мистецтва, який поєднує влучну стрільбу з елементами фізичного виховання та військової підготовки. Він передбачає динамічну стрільбу по різних мішенях, як статичних, так і рухомих, з різних видів зброї та в різних позиціях. Стрілецький хортинг є національним видом спорту [1; 6].

В Україні хортинг, як новий та сучасний вид бойового мистецтва з'явився на початку 2000-х, і за цей час усі види хортингу стали візитівкою та спортивним брендом України. А з 2011 року деякі види хортингу введено як варіативну частину в програму фізичної культури для учнів середньої та старшої школи (5–11 класи) загальноосвітніх навчальних закладів Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України [1; 2; 4; 5; 6].

За останні десятиліття в Україні значно зріс інтерес до різних видів одноборств як у спортивному, так і в науковому середовищі.

У роботах О. Шило, Б. Виноградського розкрито передумови виникнення хортингу в Україні та детально описано різницю між видами хортингу задля уникнення проблем у кваліфікації цих видів українського бойового мистецтва.

У наукових дослідженнях вітчизняних науковців Є. Єрмоєнко, А. Литвиненко, О. Шило, Б. Виноградський (2024) та ін. стрілецький хортинг висвітлюється як сучасний вид фізичної активності, який створений на історично-ідейних засадах, на початку ХХІ ст., паралельно з іншими видами сучасних українських бойових мистецтв, як-от хортинг, бойовий хортинг, хортинг-фехтування та військовий хортинг. Водночас науковці підтверджують, що, на жаль, дослідження, які описують стрілецький хортинг як вид бойового мистецтва, майже відсутні [2; 4; 5; 6].

Досліджуючи вплив розробленої програми зі стрілецького хортингу на динаміку зміни показників при виконанні контрольних вправ, маємо зазначити, що програма розрахована на 8 років. Особливостями цієї програми є модульна структура та відповідність віковим категоріям вихованців.

Мета програми – надати базові знання та навички щодо безпечного та правильного поводження зі зброєю. Напрацювання спеціалізованих навичок із застосування будь якої стрілецької зброї.

Програмою передбачено реалізацію змісту освіти на заняттях гуртка зі стрілецького хортингу.

Концепцією цієї програми є формування та набуття ключових компетентностей молодого покоління, як-от: когнітивна (пізнавальна) компетентність – прищеплення навичок спортивної етики, здобуття теоретичних знань безпечного поводження зі стрілецькою зброєю та азів з анатомії, психології, патріотичне виховання тощо; практична компетентність – удосконалення техніки стрілецького хортингу, фізичний розвиток та розвиток спеціальних фізичних якостей, набуття змагального досвіду й практичних навичок щодо надання первинної медичної допомоги; творча компетентність – формування світогляду, морально-етичних, морально-вольових якостей тощо; соціальна компетентність – гармонійний розвиток вихованців, формування в них індивідуального стилю пізнавальної і творчої діяльності.

Критеріями оцінювання досягнень вихованців є: влучність, швидкість, загальний фізичний розвиток, швидкість реагування, рівень успішності в змаганнях різних рівнів.

Результати дослідження представлено нижче в таблицях та графіках.

Результат порівняння даних, отриманих у контрольних вправах на початку та наприкінці дослідження, представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння результатів виконання контрольних вправ на початку та наприкінці дослідження

Показник	Середнє		W (Вілкоксона)	p-значення
	початок	кінець		
5 – стрільба з пневматичного пістолета	8,01 ± 0,64	7,07 ± 0,61	15,00	p < 0,01
5 – стрільба з пневматичної гвинтівки з повздовжньо ковзким затвором	13,47 ± 0.36	10,73 ± 0.33	1,00	p < 0,01
5 – стрільба з пневматичної напівавтоматичної гвинтівки	9,07 ± 0.49	7,34 ± 0,52	1,00	p < 0,01

Як бачимо з таблиці 1, учасники дослідження продемонстрували статистично значуще покращення результатів у виконанні всіх трьох контрольних вправ.

У всіх контрольних вправах середній час виконання зменшився:

«5 – стрільба з пневматичного пістолета» – з 8,01 с до 7,07 с;

«5 – стрільба з пневматичної гвинтівки з повздовж ковзким затвором» – з 13,47 с до 10,73 с;

«5 – стрільба з пневматичної напівавтоматичної гвинтівки» – з 9,07 с до 7,34 с.

При цьому різниця між отриманими даними за всіма контрольними вправами на початку та наприкінці дослідження є статистично значущою ($p < 0,01$).

Візуалізація результатів дослідження представлена на рис. 1–3.

Дослідження стрілецького хортингу показало статистично значуще покращення результатів у всіх трьох контрольних вправах після року тренувань. Це узгоджується з результатами дослідження Guo et al. (2024), яке продемонструвало, що спортивне візуальне тренування (SVT) покращує візуомоторні навички та точність стрільби в спортсменів-скітшутерів. Учасники, які проходили SVT, показали значне покращення в реакції на підняття рушниці та точність стрільби порівняно з контрольною групою. Це підкреслює ефективність структурованих тренувальних програм у покращенні стрілецьких навичок [9].

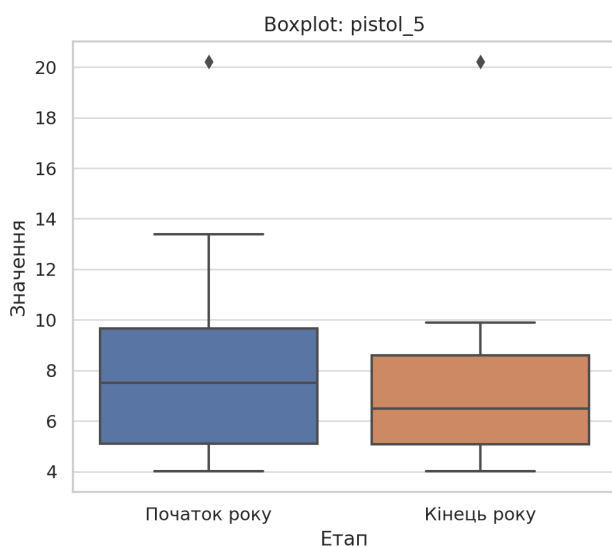

Рис. 1. Динаміка результатів у контрольній вправі «5 – стрільба з пневматичного пістолета»

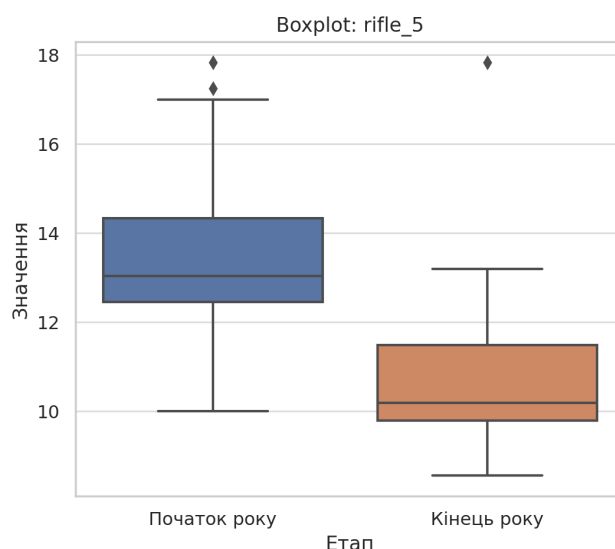

Рис. 2. Динаміка результатів у контрольній вправі «5 – стрільба з пневматичної гвинтівки з повздовжньо ковзким затвором»

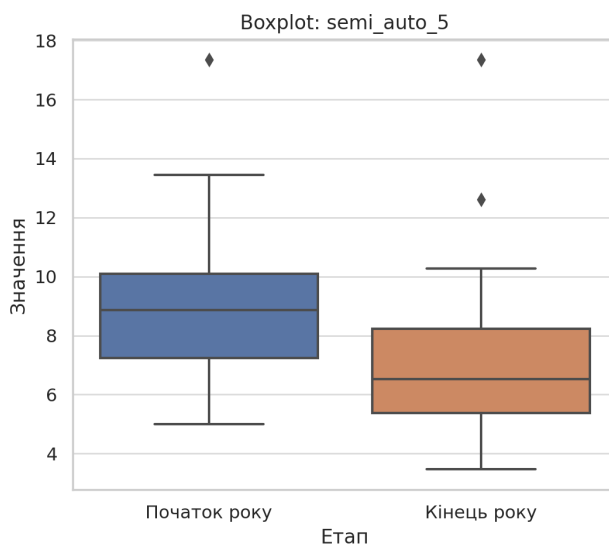

Рис. 3. Динаміка результатів у контрольній вправі «5 – стрільба з пневматичної напівавтоматичної гвинтівки»

Дослідження Gage (2024) показало, що різні інтерактивні методи навчання, як-от відеоінструкції та дистанційні сесії з тренером, впливають на ефективність підготовки до активних стрілецьких ситуацій. Учасники, які проходили більш інтерактивні форми навчання, демонстрували вищий рівень знань та впевненість у своїх діях під час надзвичайних ситуацій. Це підкреслює важливість активного та інтерактивного навчання в підготовці до реальних загроз [11].

Отже, дані, отримані в дослідженні, узгоджуються із сучасними науковими дослідженнями, які підкреслюють ефективність структурованих, активних тренувальних програм у покращенні стрілецьких навичок та підготовці до надзвичайних ситуацій. Соціальний контекст та активне залучення учасників до навчального процесу є ключовими факторами успішності таких програм.

Висновки. На основі аналізу отриманих результатів маємо зазначити:

1. Удосконалення тренувального процесу за оновленою програмою «Стрілецький хортинг» позитивно вплинуло на виконання контрольних вправ з достовірними показниками щодо зниження часу виконання всіх трьох контрольних вправ. За результатами критерію Вілкоксона отримано p -значення $< 0,0001$ для всіх вправ, що свідчить про високу статистичну значущість відмінностей. Контрольна вправа «5 – стрільба з пневматичного пістолета» – середній час зменшився з 8,00 с до 7,07 с. Контрольна вправа «5 – стрільба з пневматичної гвинтівки з повздовж ковзким затвором» – з 13,47 с до 10,73 с. Контрольна вправа «5 – стрільба з напівавтоматичної гвинтівки» – з 9,07 с до 7,34 с.

2. Найбільше покращення результатів відбулося в стрільбі з гвинтівки з ковзким затвором. У цій вправі середній час знизився на 2,7 секунди, що є найбільш вираженим серед трьох вправ. Це може свідчити про високу ефективність навчального процесу саме для вправ, що вимагають моторної координації, дій з механічними елементами (ковзний затвор), а також чіткого послідовного виконання рухів.

3. Отримані дані підтверджують ефективність навчальної програми «Стрілецький хортинг» (2023), яка адаптована до вікових особливостей дітей та підлітків. Регулярні заняття протягом навчального року сприяли формуванню стійких навичок точного, швидкого й безпечного поводження зі зброєю.

Ураховуючи реалії сучасної безпекової ситуації в Україні, отримані результати мають вагомe прикладне значення. Зокрема, стрілецький хортинг може бути використаний як ефективний інструмент у системі позашкільної освіти військово-патріотичного спрямування для розвитку в молоді базових навичок національної оборони, самозахисту та дисциплінованості.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у поглибленому аналізі ефективності стрілецького хортингу в різних освітніх середовищах та вікових категоріях.

Література:

1. Єлін С., Шило О., Хохлова І. Стрілецький хортинг : навчальна програма з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку (основний рівень – 1 рік). Запоріжжя : Комунальний районний центр молоді та школярів Запорізької міської ради, 2023. 12 с.

2. Литвиненко А.М., Єрмоєнко Е.А. Бойовий хортинг – традиції української бойової культури у справі виховання студентської молоді. *Фізична культура і спорт в освітньому просторі: інновації та перспективи розвитку : монографія*. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-044-5-18>.

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби : Закон України від 22.05.2024 № 3724-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3724-20> (дата звернення: 27.05.2025).

4. Самсонов Ю.В., Ільченко С.С., Марков О.В. та ін. Критерії та рівні сформованості готовності здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються в практичній стрільбі, до змагальної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*

(фізична культура і спорт). 2022. Вип. 2(146). С. 106–111. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.2\(146\).23](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.2(146).23).

5. Федоров В.В., Піскунова О.Б. Роль практичної стрільби в системі вогневої підготовки поліцейських: психологічна складова. *Право і безпека*. 2021. № 1. С. 67–71. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.1.09>.

6. Шило О., Виноградський Б. Стрілецький хортинг як сучасний вид бойового мистецтва: проблема класифікації та перспективи розвитку. *Фізична культура і спорт: наукова перспектива*. 2024. № 2. С. 80–89. <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.12>.

7. Gage T.A. Active Shooter Trainings: An Effectiveness Study: Research Report. Lafayette: University of Louisiana at Lafayette, 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/381830521_Active_Shooter_Trainings_An_Effectiveness_Study (дата звернення: 20.05.2025).

8. Gáspár M., Regényi K.K. A hagyományos és modern lökiképzés, illetve a velük szoros kölcsönhatásban álló lövészsportok összehasonlítása. *Belügyi Szemle*. 2021. Vol. 69, No. 2. P. 20–37. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.7>.

9. Guo Y., Yuan T., Peng J., Deng L., Chen C. Impact of sports vision training on visuomotor skills and shooting performance in elite skeet shooters. *Frontiers in Human Neuroscience*. 2024. Vol. 18. Article 1476649. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2024.1476649>.

10. Li J., Wang H., Zhang Y., Liu X. Changes in shooting accuracy among basketball players under fatigue: a meta-analysis. *Frontiers in Physiology*. 2025. Vol. 16. Article 1435810. <https://doi.org/10.3389/fphys.2025.1435810>.

11. Tornero-Aguilera J.F., Clemente-Suarez V.J., Fernandez-Elias V.E. Airsoft: an efficient and motivating cardiovascular training choice. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*. 2020. Vol. 61, No. 1. P. 124–130. <https://doi.org/10.23736/S0022-4707.20.11024-8>.

References:

1. Yelin, S., Shylo, O., & Khokhlova, I. (2023). Striletskyi khortynh: Navchalna prohrama z pozashkilnoi osvity viiskovo-patriotichnoho napriamu (osnovnyi riven – 1 rik) [Shooting horting: Educational program for extracurricular education in the military-patriotic direction (basic level – 1 year)]. Zaporizhzhia, Ukraine: Komunarskyi raionnyi tsentr molodi ta shkoliariv Zaporizkoi miskoi rady [in Ukrainian].

2. Lytvynenko, A.M., & Yeromenko, E.A. (2021). Boovyi khortynh – tradytsii ukrainskoi boiovoi kultury u spravi vykhovannia studentskoi molodi [Combat horting – traditions of Ukrainian combat culture in the education of student youth]. In *Fizychna kultura i sport v osvithomu prostori: Innovatsii ta perspektyvy rozvytku – Physical culture and sports in the educational space: Innovations and development prospects*. Vydavnytstvo Lira-K. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-044-5-18> [in Ukrainian].

3. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo udoskonalennia systemy pidhotovky hromadian Ukrainy do viiskovoi sluzhby: Zakon Ukrainy vid 22.05.2024 № 3724-IX [On amendments to certain laws of Ukraine regarding the improvement of the system of preparation of citizens of Ukraine for military service: Law of Ukraine dated May 22, 2024 No. 3724-IX]. (2024). *Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / Verkhovna Rada Ukrainy [Database “Legislation of Ukraine” / Verkhovna Rada of Ukraine]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3724-20> (date of access: 27.05.2025) [in Ukrainian].

4. Samsonov, Yu.V., Ilchenko, S.S., Markov, O.V., et al. (2022). Kryterii ta rivni sformovanosti hotovnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity, yaki spetsializuiutsia v praktychnii strilbi, do zmahalnoi diialnosti [Criteria and levels of formation of readiness of higher education students specializing in practical shooting for competitive activity]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) – Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15: Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)*, (2)146, 106–111. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.2\(146\).23](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.2(146).23) [in Ukrainian].

5. Fedorov, V.V., & Piskunova, O.B. (2021). Rol praktychnoi strilby v systemi vohnevoi pidhotovky politseiskykh: Psykholohichna skladova [The role of practical shooting in the system

of fire training of police officers: Psychological component]. *Pravo i bezpeka – Law and Safety*, (1), 67–71. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.1.09> [in Ukrainian].

6. Shylo, O., & Vynohradskyi, B. (2024). Striletskyi khortynh yak suchasnyi vyd boiovoho mystetstva: Problema klasyfikatsii ta perspektyvy rozvytku [Shooting horting as a modern martial art: The problem of classification and development prospects]. *Fizychna kultura i sport: Naukova perspektyva – Physical culture and sport: Scientific perspective*, (2), 80–89. <https://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.12> [in Ukrainian].

7. Gage, T.A. (2024). Active shooter trainings: An effectiveness study [Research report]. University of Louisiana at Lafayette. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/381830521_Active_Shooter_Trainings_An_Effectiveness_Study (date of access: 27.05.2025) [in English].

8. Gáspár, M., & Regényi, K. K. (2021). A hagyományos és modern lökiképzés, illetve a velük szoros kölcsönhatásban álló lövészsportok összehasonlítása [Comparison of traditional and modern shooting training and the shooting sports in close interaction with them]. *Belügyi Szemle*, 69(2), 20–37. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.7> [in Hungarian].

9. Guo, Y., Yuan, T., Peng, J., Deng, L., & Chen, C. (2024). Impact of sports vision training on visuomotor skills and shooting performance in elite skeet shooters. *Frontiers in Human Neuroscience*, 18, Article 1476649. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2024.1476649> [in English].

10. Li, J., Wang, H., Zhang, Y., & Liu, X. (2025). Changes in shooting accuracy among basketball players under fatigue: A meta-analysis. *Frontiers in Physiology*, 16, Article 1435810. <https://doi.org/10.3389/fphys.2025.1435810> [in English].

11. Tornero-Aguilera, J.F., Clemente-Suarez, V.J., & Fernandez-Elias, V.E. (2020). Airsoft: An efficient and motivating cardiovascular training choice. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 61(1), 124–130. <https://doi.org/10.23736/S0022-4707.20.11024-8> [in English].

Mazin Vasyl, Yelin Sergij, Shylo Oleksii, Korzh Nataliia

IMPACT OF THE UPDATED SHOOTING PROGRAM ON THE SUCCESS OF CONTROL EXERCISES

Relevance. The article is devoted to the study of the problem of national-patriotic education of secondary school students in wartime conditions of modern Ukraine. New forms, methods and means of national-patriotic education are presented, based on students acquiring theoretical knowledge and practical basic skills of national defense and self-defense in shooting horting classes during extracurricular time. The article examines the effectiveness of introducing rifle horting classes into extracurricular educational practice as one of the accessible, safe, and effective means of initial combined-arms training for young people. **Purpose:** to investigate the impact of the updated program “Shooting Horting” on the organization of the training process of young athletes in performing control exercises. **Methods:** determination of the arithmetic mean and error of the mean; comparison of data using the Wilcoxon test; visual analysis of the research results through the construction of box-plots. **Research results.** The empirical base was formed by measuring results in three typical control exercises: shooting from an air pistol, shooting from a rifle with a longitudinally sliding bolt, and shooting from an air semi-automatic rifle. Using the Wilcoxon test, a statistically significant improvement in the performance of all three exercises at the end of the school year compared to the initial results was found ($p < 0.01$). The greatest improvement was observed in the exercise with a bolt-action rifle – which confirms the high effectiveness of the training process specifically for technically complex actions that require coordination and motor control.

The results obtained confirm the feasibility of implementing rifle horting as an effective tool in the field of national-patriotic education, which corresponds to the state educational and defense priorities of Ukraine. We also note that rifle horting, as a form of military-patriotic extracurricular education, has significant potential in improving the basic rifle training of schoolchildren. Its implementation is possible even in institutions with limited resources, as it does not require the use of combat weapons and is based on safe, yet realistic simulation of shooting situations. This approach contributes to the formation of a responsible attitude towards security, increases physical

and psycho-emotional endurance, and is an important component of civic training in the face of modern security challenges.

Thus, the results support the feasibility of integrating shooting horting as an effective tool within national-patriotic education, in alignment with Ukraine's current educational and defense priorities.

Key words: *shooting horting, military-patriotic education, initial military training, control shooting exercises, extracurricular education.*

Дата надходження статті: 22.09.2025

Дата прийняття статті: 07.11.2025

Опубліковано: 26.12.2025